

Predložky v spisovnej slovenčine a poľštine

(VOJTEKOVÁ, Marta: Predložky v spisovnej slovenčine a poľštine. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2008. 163 s. ISBN 978-80-8068-898-1)

Božena Kotuła, Uniwersytet Techniczno-Humanistyczny w Radomiu,
kotulabozena@gmail.com

Monografia Marty Vojtekovej pod tytułem *Predložky v spisovnej slovenčine a poľštine* poświęcona jest jednej z synsemantycznych części mowy. Badania przyimków słowackich przypadają na lata 60 - 80 i wiążą się z takimi nazwiskami takich uczonych, jak J. Oravec i E. Horák. W językoznawstwie polskim zaś zainteresowanie przyimkami jest współcześnie bardzo duże, o czym świadczą powstałe ostatnimi latami opracowania monograficzne (R. Przybylska, B. Milewska, E. Orwińska-Ruziczka). Temat monografii M. Vojtekovej jest więc bardzo aktualny, ponieważ wypełnia lukę w badaniu przyimków w języku słowackim, a co istotne porównuje tę część mowy w dwóch pokrewnych językach słowiańskich.

Monografia składa się z 12 rozdziałów. Autorka rozpoczyna swoją pracę od zaprezentowania założeń teoretyczno-metodologicznych, a następnie szczegółowo przedstawia stan badań nad przyimkami słowackimi i polskimi. To omówienie prowadzi do konstatacji, że opis przyimków w analizowanych językach, a zwłaszcza badania konfrontatywne wymagają uzupełnienia. Tak więc monografia M. Vojtekovej wzbogaca naszą wiedzę o przyimkach.

Ważne miejsce w badaniach autorki zajmowały zagadnienia przedstawione w rozdziale trzecim pod tytułem *Kryterium wydzielenia przyimków pierwotnych z punktu widzenia synchronii*. Dla prowadzonych analiz porównawczych ważne było określenie materiału badawczego, który został ograniczony do przyimków pierwotnych. Na podstawie kryterium funkcjonalnego, które (z punktu widzenia synchronicznego) autorka uważa za najważniejsze, zostało wydzielonych 22 słowackich przyimków pierwotnych i 28 polskich. Chociaż w pracy uwzględniany jest przede wszystkim aspekt synchroniczny, rozdziały 4 i 5 zostały wzbogacone o aspekt diachroniczny. W rozdziale pod tytułem *Miejsce przyimków w systemie części mowy w diachroniczno-synchronicznym widzeniu* autorka określa miejsce przyimków w systemie części mowy obydwu języków na podstawie wybranych gramatyk języka słowackiego i polskiego. Analizie poddane zostały starsze słowackie i polskie gramatyki, które odegrały istotną rolę w badaniach językoznawczych. Należy tu wspomnieć o pracach tak ważnych badaczy, jak: A. Bernolák (1790), L. Štúr (1846), S. Cambel (1919), J. Łoś (1923), St. Szober (1923). Wykorzystane zostały też nowsze, o ustalonej randze podręczniki akademickie: *Morfológia slovenského jazyka* (1966) oraz *Gramatyka współczesnego języka polskiego: morfologia* (1999). Rozdział *Wokalizacja przyimków w słowackim i polskim języku literackim w szerszym kontekście słowiańskim* poszerza perspektywę badawczą. Autorka prezentuje formy wokalizowane we wszystkich językach słowiańskich i wskazuje zależność tych form od procesów historycznych. Kolejna część monografii została poświęcona problematyce znaczenia. W rozdziale 6 autorka charakteryzuje dwa rodzaje znaczeń (kontekstualne i inwariantne) i jednocześnie wyjaśnia, że przedmiotem badań w następnej części będą znaczenia kontekstualne. Autorka wybiera tzw. linię synonimiczną, wychodzi więc od znaczenia, aby dojść do sposobu wyrażania go za pomocą przyimków. W dalszej części autorka skoncentrowała się na opisie i porównaniu dwóch znaczeń kontekstualnych: podstawowego przestrzennego oraz sekundarnego czasowego. W rozdziałach *Przestrzenne znaczenie pierwotnych przyimków* oraz *Czasowe*

znaczenie pierwotnych przyimków zostały scharakteryzowane te znaczenia, przedstawiono ich klasyfikację, usytuowanie w ramach innych znaczeń, a także relacje między nimi. Zwrócono również uwagę na rolę kontekstu konstytuującego poszczególne znaczenia, przede wszystkim prawostronnego kontekstu, ale także lewostronnego kontekstu. Rozdziały *Wyrażanie przestrzennego znaczenia w języku słowackim i polskim*, *Wyrażanie czasowego znaczenia w języku słowackim i polskim* są niezmiernie istotne, gdyż poświęcone zostały sposobom wyrażania tych znaczeń w obu językach. Zestawione w tabelach przykłady pokazują istniejącą synonimię, ale mogą też być ostrzeżeniem przed międzyjęzykową homonimią. W ostatnich rozdziałach autorka opisała system słowackich i polskich przyimków przestrzennych i czasowych. System tych przyimków opiera się na opozycjach. Autorka stwierdza, że zarówno system słowackich, jak i polskich przyimków czasowych jest uboższy od systemu przyimków przestrzennych.

Praca *Przyimki w słowackim i polskim języku literackim* bardzo szczegółowo przedstawia wybrane zagadnienia związane z przyimkami i podkreśla potrzebę badania zjawisk językowych wspólnych dla języków słowiańskich, gdyż zjawiska te bardzo często prowadzą do homonimii międzyjęzykowej. Wprowadzona metoda analizy przyimków, jest istotnym punktem wyjścia do następnych badań przyimków słowackich i polskich, przede wszystkim kolejnych znaczeń kontekstualnych oraz znaczeń inwariantnych.